

Vi uppmanar Kulturdepartementet att utreda frågan om Språkrådets ställning

Språkrådets chef Lena Ekberg har sagt upp sig eftersom hon inte har fått gehör för sin oro över Språkrådets förändrade ställning inom Institutet för språk och folkminnen. Språkrådets arbete fungerar som ett viktigt stöd för oss som arbetar med klarspråkfrågor och språkvård i Sverige. Vi vill därför med denna skrivelse uppmana Kulturdepartementet att utreda konsekvenserna av Språkrådets förändrade ställning.

Språkrådets uppdrag kräver hög kompetens och stark ställning

Institutet för språk och folkminnen har bland annat följande uppdrag, enligt instruktionen från Kulturdepartementet: Myndigheten ska särskilt ge råd och upplysningar i språkfrågor, yttra sig i ärenden av språkpolitisk betydelse, verka för att den offentliga förvaltningen använder ett vårdat, enkelt och begripligt språk samt följa och utvärdera klarspraksarbetet inom den offentliga förvaltningen.

Uppgifterna ovan, med flera, ligger inom Språkrådets arbetsområde. För att Språkrådet ska kunna fullfölja sitt uppdrag på ett effektivt sätt krävs två saker. För det första måste Språkrådet ha ytterst kompetent personal som på djupet förstår konsekvenserna av såväl språkpolitiska val som ställningstaganden i enskilda språkriktighetsfrågor. För det andra måste Språkrådet ha en så stark ställning att enskilda språkbrukare känner till dem och att makthavare inom myndigheter och kommuner tar deras yttranden på allvar.

Vi menar att den föreslagna förändringen av Språkrådets ställning inom institutet allvarligt äventyrar såväl den samlade kompetensen som Språkrådets ställning och anseende. I förlängningen kan en försvagning av Språkrådet leda till att institutet inte kan fullgöra sitt uppdrag enligt instruktionen. Vi är också oroliga för att språklagen då skulle försvagas kraftigt. Kulturdepartementet måste ta denna risk på allvar och utvärdera de möjliga konsekvenserna av generaldirektörens föreslagna förändringar.

Språkrådet har ett starkt varumärke

Språkrådet har under sina sex första år blivit en känd och respekterad aktör. Skribenter på myndigheter och kommuner känner till Språkrådet och tycker att det är självklart att vända sig till dem med frågor. När skribenter har olika åsikter i stora och små språkfrågor kan de flesta acceptera att man riktar frågan till Språkrådet och följer deras rekommendation. Språkrådet har arbetat medvetet och långsiktigt för att uppnå denna position. Språkrådet har ett starkt varumärke som många känner till och respekterar. Detsamma kan inte sägas om Institutet för språk och folkminnen, som få känner till.

Att överföra Språkrådets auktoritet till institutet skulle ta många år, under vilka språkvården skulle bli eftersatt i Sverige. Frågan om adressen för webbplatsen är ett

symtom på vart utvecklingen är på väg, men även en viktig fråga i sig själv. Människor i Sverige har lärt sig att kontakta Språkrådet över nätet, och det är en viktig orsak till att Språkrådet betraktas som tillgängliga. Om webbplatsen flyttas och underordnas en myndighetswebbplats blir Språkrådet mindre tillgängliga. Språkrådet försvagas om det blir mindre synligt och tillgängligt.

Spridningen av språklagen äventyras

Ett av Språkrådets uppdrag är att sprida kunskap om språklagen. Språkrådet är framgångsrikt i detta uppdrag i kraft av sin starka ställning. De som behöver upplysas om lagen känner redan till Språkrådet och accepterar därför Språkrådets rekommendationer om hur lagen ska tillämpas. Om Språkrådets ställning försvagas så försvagas även möjligheterna att sprida kunskap om språklagen.

Språkrådets kompetens urholkas om auktoriteten urholkas

Språkrådet är även den självklara auktoriteten bland språkvetare och språkkonsulter på universiteten. De söker sig till Språkrådet eftersom de där får möjlighet att påverka språkutvecklingen och tillämpa sin kunskap. Ett arbete på Språkrådet är eftertraktat och ger status, vilket garanterar att Språkrådets samlade kompetens är anmärkningsvärt hög. När Språkrådet gör uppföljningar och skriver rapporter kan man alltså lita på att uppdraget blir väl genomfört, trots att de områden som Språkrådet har i uppdrag att följa upp är mycket svåra att ringa in och mäta. Samma sak gäller för de rekommendationer som Språkrådet lämnar. Vi som arbetar med språkvård och klarspråksfrågor har i allmänhet lång utbildning och ställer höga krav på språkvetenskaplig kvalitet i klarspråksforskningen, krav som Språkrådet lever upp till. Om Språkrådet slutar att vara en attraktiv arbetsplats för forskare och språkkonsulter kommer den samlade kompetensen att urholkas, vilket leder till att Språkrådet inte kommer att kunna fullfölja sitt uppdrag med utvärderingar på ett sätt som vi finner användbart. Det faktum att Lena Ekberg lämnar Språkrådet visar att den utvecklingen redan har börjat.

En försvagning av Språkrådet får samhällsekonomiska konsekvenser

Språkrådets försvagade ställning får också ekonomiska konsekvenser för samhället i stort. När Språkrådet bildades var ett av syftena att stärka klarspråksarbetet i offentlig förvaltning, alltså att underlätta arbetet med att göra kommunikationen i den offentliga förvaltningen mer effektiv. Syftet med det är både demokratiskt och ekonomiskt. Rent ekonomiskt innebär klarspråksarbetet att myndigheter och kommuner rationaliserar sin verksamhet och därigenom sparar pengar. Språkrådet möjliggör detta arbete genom att ge stöd och råd samt genom att sprida kunskap om fördelarna med klarspråk och om språklagen. Om detta arbete avstannar får det ekonomiska konsekvenser som sträcker sig långt utanför Språkrådet, i och med att denna utveckling avstannar. De verksamheter som inlett ett effektiviseringsarbete som skulle kunna leda till sparade skattepengar får inte längre samma stöd i att fortsätta. Resultatet blir onödigt höga kostnader i den offentliga förvaltningen.

Vi ifrågasätter generaldirektörens bedömning

Generaldirektören för Institutet för språk och folkminnen bedömer att institutet och Språkrådet kommer att kunna fullgöra sina uppgifter även om Språkrådet tydligare underordnas institutet. Vi gör en annan bedömning. Även chefen för Språkrådet anser att förändringarna kraftigt försvagar Språkrådets möjlighet att fullgöra sitt uppdrag, och det måste tas på allvar. Lena Ekberg känner väl till hur arbetet på Språkrådet bedrivs och varför det bedrivs just så. Hon har en mycket hög språkvetenskaplig kompetens och kan överblicka sambanden mellan Språkrådets ställning och statusen för språkvård och klarspråksarbete i Sverige. Ingrid Johansson Lind har inte möjlighet att överblicka de sambanden, och hon har inte tagit tillräcklig hjälp av den expertis som hon har tillgänglig inom myndigheten.

Kulturdepartementet bör utreda frågan noggrant

Ingrid Johansson Lind vill stärka sin myndighets ställning, och det är något positivt. Men hon låter detta ske på bekostnad av myndighetens möjlighet att fullfölja sina uppdrag. Institutet för språk och folkminnen kan inte överta Språkrådets status som tongivande i språkriktighetsfrågor, och Språkrådet kan inte agera självständigt om de inte tillåts vara synliga och tillgängliga. Detta innebär att hela myndigheten på sikt försvagas, liksom de områden som myndigheten har i uppdrag att förvalta. Kulturdepartementet bör ta denna utveckling på allvar och se till att frågan blir ordentligt utredd.

Föreningen Examinerade språkkonsulter i svenska
genom Ulrika Berg, ordförande
2012-03-19